

Sygn. akt II KK 171/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Jerzy Grubba

Protokolant Anna Janczak

w sprawie **Ł. M.**,

skazanego za czyn z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 17 maja 2022 r. kasacji Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w L.

z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. akt II K (...)

1) uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania;

2) wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. akt II K (...), uwzględniając wniosek oskarżonego złożony w trybie art. 387 § 1 k.p.k., uznał Ł. M. za winnego tego, że w okresie od 9 lutego 2018 r. do 23 czerwca 2020 r., w J., woj. [...], uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego określonego co do

wysokości treścią wyroku Sądu Rejonowego w L. III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 19 lutego 2009 r., sygn. akt III RC (...), w kwocie 400 złotych miesięcznie na rzecz małoletniego K. M., przy czym łączna wysokość powstałych na skutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej trzech świadczeń miesięcznych, narażając uprawnionego na niemożność zaspokojenia podstawowych życiowych potrzeb, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności, orzeczonej za umyślne przestępstwo podobne, tj. czynu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za co na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd orzekł również o kosztach postępowania. PrzWyrok ten uprawomocnił się w dniu 3 lutego 2022 r.

Został on zaskarżony na podstawie art. 521 k.p.k. kasacją wniesioną przez Prokuratora Generalnego, który zaskarżył go w całości na korzyść Ł. M.. Skarżący zarzucił mu: rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 387 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. poprzez niezasadne uwzględnienie wadliwego wniosku oskarżonego Ł. M. o skazanie go bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i wydanie w dniu 26 stycznia 2022 r., sygn. akt II K (...), wyroku skazującego za cały zarzucany mu aktem oskarżenia czyn z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w okresie od 9 lutego 2018 r. do 23 czerwca 2020 r., podczas gdy za występki na szkodę tego samego małoletniego pokrzywdzonego, zamykający się w granicach od 9 lutego 2018 r. do 24 kwietnia 2019 r., oskarżony został już uprzednio prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w L. z dnia 24 maja 2021 r., sygn. akt II K (...).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka podlega uwzględnieniu w trybie przewidzianym w art. 535 § 5 k.p.k..

Zaskarżony wyrok jest wadliwy, albowiem został wydany z rażącym naruszeniem prawa karnego procesowego, opisanym w zarzucie niniejszej kasacji.

Złożenie przez oskarżonego wniosku w trybie art. 387 § 1 k.p.k. nie obliuguje sądu do jego automatycznego uwzględnienia. Sąd powinien dokonać przede wszystkim jego kontroli w zakresie spełnienia wszystkich prawem przewidzianych wymogów, w szczególności przeanalizować, czy zaproponowana przez podsądnego kara i inne środki prawnokarnej reakcji odpowiadają prawu materialnemu. Sąd jest obowiązany sprawdzić zaistnienie wszystkich prawnych warunków dopuszczalności takiego wniosku (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2018 r., sygn. akt V KK 172/18, LEN nr 2509700; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt V KK 367/13, LEN nr 1418989; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2021 r., sygn. akt III KK 118/21, LEN nr 3219837*).

Przenosząc powołane stanowisko Sądu Najwyższego na analizowany stan faktyczny uznać należy, że Sąd I instancji obowiązłkowi temu nie sprostał, ponieważ uwzględnił propozycję oskarżonego, pomimo że okoliczności popełnienia czynu i wina oskarżonego budziły wątpliwości. O ile bezspornym jest, że Ł. M. niełożył na utrzymanie swojego małoletniego syna, o tyle w kontekście jego uprzedniej karalności, należytego wyjaśnienia wymagały warunki związane z możliwością przypisania oskarżonemu odpowiedzialności karnej za zachowania wyczerpujące ustawowe znamiona art. 209 § 1 k.k. za zarzucany mu aktem oskarżenia okres.

Sąd *meriti* nie zbadał należycie całej sytuacji prawnej oskarżonego, ukształtowanej wydanymi wobec niego prawomocnymi wyrokami, do czego był zobowiązany również w myśl regulacji art. 213 § 1 k.p.k., wskazującego na potrzebę ustalenia m.in. danych o karalności oskarżonego. Dla realizacji zasady prawdy materialnej ukształtowanej w art. 2 § 2 k.p.k. konieczne było wyciągnięcie należytych wniosków ze znacznego czasu, jaki upłynął między znajdującą się w aktach sprawy ostatnią informacją z Krajowego Rejestru Karnego z dnia 28 października 2020 r. (k. 75-77), a wyrokowaniem w dniu 26 stycznia 2022 r. (k. 135). Obowiązek aktualizowania danych o karalności pochodzących sprzed 6 (sześciu)

miesiący wynikał również z treści § 309 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. -Regulaminu urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1141) (*por. wyroki Sądu Najwyższego; z dnia 29 stycznia 2021 r., sygn. akt IV KK 405/20; z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt III KK 432/17*).

Tym bardziej, gdy na poprzednie skazanie oskarżonego za występki niealimentacji wskazywała również matka małoletniego pokrzywdzonego, reprezentująca jego interesy jako przedstawiciel ustawowy – E. M. , która zeznała, że: „W roku 2019 prowadzone było postępowanie o czyn z art. 209 § 1a k.k. p-ko Ł.z czasem do dnia 24.04.2019 r.” (k. 23).

Poza sporem jest, iż rozpoznawanie spraw o przestępstwa określone w art. 209 k.k. wymaga wnikliwego badania okresów niealimentacji, z uwzględnieniem wszystkich ewentualnych wcześniejszych skazań tak prawomocnych, jak i nieprawomocnych. Elementy te rzutują zarówno na prawidłowe określenie tożsamości czynu pod względem czasu jego popełnienia, ustalenia ilości popełnionych czynów, przyjęcia prawidłowej kwalifikacji prawnej, jak i wysokości kary. Z prawidłowego ustalenia czasu trwania przestępstwa wynikają także konsekwencje dotyczące biegu przedawnienia, czy też recydywy wskazanej w art. 64 § 1 k.k. {zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2021 r., sygn. akt III KK 401/20}.

Tymczasem jak ustalono, ten sam Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 24 maja 2021 r., sygn. akt II K (...), również uwzględniając wniosek oskarżonego złożony w trybie art. 387 § 1 k.p.k., uznał Ł. M. za winnego tego, że w okresie od 4 marca 2015 r. do 8 lutego 2018 r. w J., woj. (...) uchylał się od obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości treścią wyroku Sądu Rejonowego w L. III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 19 lutego 2009 r., sygn. akt III RC (...) w kwocie 400 złotych miesięcznie na rzecz małoletniego K. M., gdzie wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, przy czym okoliczność ta naraża małoletniego uprawnionego K. M. na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu z art. 209 §

la k.k., za co na mocy art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności.

W pkt II wyroku Sąd uznał oskarżonego również za winnego tego, że w okresie od 9 lutego 2018 r. do 24 kwietnia 2019 r. w J., woj. (...) uchylał się od obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości treścią wyroku Sądu Rejonowego w L. III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 19 lutego 2009 r., sygn. akt III RC (...), w kwocie 400 złotych miesięcznie na rzecz małoletniego K. M., gdzie wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, przy czym okoliczność ta naraża małoletniego uprawnionego K. M. na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu z art. 209 § 1a k.k., za co na mocy art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności.

Działając na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Sąd wymierzył oskarżonemu karę łączną 7 (siedmiu) miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd orzekł również w przedmiocie kosztów sądowych (k. 210-211).

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 1 czerwca 2021 r. (k. 214 - akta o sygn. II K [...]).

Zestawienie przytoczonych powyżej wyroków bezspornie wykazuje, iż wydane przez Sąd Rejonowy w L. obydwa orzeczenia - z dnia 24 maja 2021 r. o sygn. akt II K (...) oraz z dnia 26 stycznia 2022 r. o sygn. akt II K (...) - dotyczą przestępstw niealimentacji. popełnionych przez oskarżonego Ł. M. na szkodę tego samego małoletniego pokrzywdzonego K. M.. Pierwszy z wydanych wyroków obejmuje m.in. okres od 9 lutego 2018 r. do 24 kwietnia 2019 r. (sygn. akt II K (...)), zaś drugi odnosi się do okresu od 9 lutego 2018 r. do 23 czerwca 2020 r. (sygn. akt II K (...)). Porównanie treści obydwu orzeczeń prowadzi do oczywistego wniosku, że okres uchylania się od świadczeń alimentacyjnych, przypisany temu samemu sprawcy na mocy kolejnego z wydanych wyroków, za tożsamy okres zawierający się w granicach od 9 lutego 2018 r. do 24 kwietnia 2019 r., został już objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio i prawomocnie zakończonej, a nadto wykroczył poza ten okres (od 25 kwietnia 2019 r. do 23 czerwca 2020 r.).

Tym samym, Sąd *meriti* nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie całej faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji za jaki Ł. M. mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej, tym samym uchybił gdzie przepisowi art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k, który to nakazuje precyzyjne -jak to tylko możliwe w realiach danej sprawy - określenie czasu popełnienia przestępstwa. W opisie czynu przypisanego należy bowiem zawrzeć nie tylko określenie sposobu popełnienia przestępstwa, jego ewentualne skutki, rodzaj atakowanego dobra chronionego prawem, ale także czas i miejsce jego popełnienia. Precyzyjne ustalenie czasu popełnienia przestępstwa ma istotne znaczenie dla pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt IV KK 58/19; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., sygn. akt V KK 39/17*).

Opisana sytuacja procesowa nie skutkowała jednak zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci *rei iudicatae*. W orzecznictwie istnieje bowiem ugruntowany pogląd, zgodnie z którym przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, względnie gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (*por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 23 lutego 2021 r., sygn. akt IV KK 186/20; z dnia 9 sierpnia 2017 r., sygn. akt II KK 222/17; z dnia 17 listopada 2004 r., sygn. akt V KK 272/04*). Jednocześnie Sąd Najwyższy uznał, iż w wypadku przestępstw wielokrotnych, do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeśli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja*

2002 r., sygn. akt V KK 10/02).

W analizowanej sprawie, sygn. akt II K (...), ponieważ przypisany oskarżonemu występuk uchylenia się od alimentacji wykracza poza okres objęty uprzednim prawomocnym skazaniem, uznać należy, że Sąd Rejonowy w L. dopuścił się rażącego naruszenia art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść orzeczenia. W konsekwencji tego uchybienia doszło bowiem do dwukrotnego skazania Ł. M. za ten sam fragment czynu (od 9 lutego 2018 r. do 24 kwietnia 2019 r.), polegającego na niealimentacji na rzecz tego samego małoletniego pokrzywdzonego. Ustalenie prawidłowego okresu niealimentacji niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. Sąd *meriti* władny był bowiem do dokonania karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego jedynie w odniesieniu do „pozostałego” do osądzenia okresu, zawierającego się w granicach od 25 kwietnia 2019 r. do 23 czerwca 2020 r.

Mając powyższe na uwadze, konieczne było uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia treść art. 638 k.p.k.